

14 ТАҚЫРЫП. ОРМАН ЖӘНЕ СУ ҚОРЫ ЖЕРЛЕРІНІҢ, МЕМЛЕКЕТТІК БОСАЛҚЫ ЖЕРЛЕРІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАҒДАЙЫ

Сұрақтары:

- 1. Орман қоры жерлерінің түсінігі, құрамы.*
- 2. Су қоры жерлерінің түсінігі, түрлері, олардың құқықтық жағдайы. Жағалаудағы жерлердің құқықтық жағдайы.*
- 3. Босалқы жерлердің түсінігі, жалпы сипаттамасы. Босалқы жерлерді беру және пайдалану тәртібі.*

1. Орман қоры жерлерінің түсінігі, құрамы.

Қазақстан әлемнің орманы аз елдердің қатарына жатады. Мемлекеттік орман қорының жалпы ауданы 26464,2 мың га. Орман орналасқан аумақ 12374,1 мың га, олардың ішінде 896,7 мың га – қолдан отырғызылған ормандар. Қазақстанның орманды аумағы 4,5% құрайды.

Жалпы орман дегеніміз - ҚР Орман кодексінің 24-бабында орман – экологиялық, экономикалық және әлеуметтік мәні бар, қоршаған ортамен ықпалдасатын, бұтақтық және теректік өсімдіктердің, басқа да тірі табиғаттардың құрамдастары негізінде белгілі бір аумақта қалыптасатын табиғи кешен деп көрсетілген. Орманның келесідей белгілері бар:

Биологиялық белгі - бұтақтық, теректік және шөптік өсімдіктердің жиынтығы;

Құқықтық белгісі - заңда белгіленген тәртіппен бөлінген, орман қорының жерлеріндегі өсінділер;

Экологиялық белгісі - қоршаған ортаның жағдайына әсер етеді.

ҚР ОК 8-бабына сәйкес, орман қорының жерлері мемлекеттік және жекеше орман қоры жерлеріне бөлінеді.

Мемлекеттік орман қорының жерлеріне табиғи түрде ағаш өскен, мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен қолдан ағаш өсірілген және ағаш өспеген (орманды және ағаш өспеген алқаптар), орман шаруашылығын жүргізетін мемлекеттік ұйымдарға тұрақты жер пайдалануға берілген жерлер жатады.

Мемлекеттік орман қорына :

1) Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жерлеріндегі (орманды және ағаш өспеген алқаптарды қоса алғанда) табиғи және қолдан өсірілген ормандар;

2) Табиғи және қолдан өсірілген ормандар, сондай-ақ мемлекеттік орман қоры жерлеріндегі орман шаруашылығының қажеттері үшін берілген, орман өсімдіктері өспеген жер учаскелері:

3) Халықаралық және республикалық маңызы бар ортақ пайдаланудағы темір жолдар мен автомобиль жолдарының, каналдардың, магистральды құбырлардың және басқа желілік құрылыстардың белдеулеріндегі ені 10 метр және одан көбірек, алаңы 0,05 гектардан астам қорғаныштық екпелері жатады.

ҚР ОК 8-ші бабының 3-тармағына сәйкес, жекеше орман қорының жеріне Қазақстан Республикасының жер туралы заң актісіне сәйкес орман өсіру үшін нысаналы мақсатта жеке және мемлекеттік емес заңды тұлғаларға жеке меншікке немесе ұзақ мерзімді жер пайдалануға берілген жерлерде, солардың қаражаты есебінен қолдан ағаш өсірілген, агроорман - мелиорациялық екпелер, арнайы мақсаттағы плантациялық екпелер өсірілген жерлер жатады. ҚР Орман кодексі бойынша орман қорына жатпайтындар:

1. Жеке ағаштар және аумағы 0,05 гектардан аспайтын ағаш топтары, мемлекеттік орман қоры жерлерінен тыс орналасқан, ауылшаруашылығы мақсатындағы жерлерде өскен бұтақтық өсімдіктер;

2. Елді мекен жерлеріндегі көгалдандыру түптері, қала ормандары мен орман парктерін қоспағанда;

3. Саяжай және бақшалардағы ағаштар мен бұтақтар.

Орманды, сондай-ақ ағаш өспеген, бірақ орман шаруашылығының қажеттеріне берілген жер учаскелері орман қорының жері деп танылады.

Орман қорының жеріде мемлекеттік және жекеше орман қоры жерінен тұрады.

Табиғи өскен орманы бар және мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен отырғызылған жасанды орманы бар жер, сондай-ақ орман шаруашылығын жүргізетін мемлекеттік ұйымдарға тұрақты жер пайдалануға берілген ормансыз жер мемлекеттік орман қорының жеріне жатады.

Жекеше орман қоры жеріне жеке және мемлекеттік емес заңды тұлғалар қаражаты есебінен отырғызылған және олардың жеке меншігіне берілген жасанды орманы бар жер жатады.

2. Су қоры жерлерінің түсінігі, түрлері, олардың құқықтық жағдайы. Жағалаудағы жерлердің құқықтық жағдайы.

Су айдындары (өзендер және олармен теңдестірілген каналдар, көлдер, су қоймалары, тоғандар мен басқа да ішкі су айдындары, аумақтық сулар), мұздықтар, батпақтар, су көздерінде орналасқан, ағысты реттейтін су шаруашылығы құрылыстары алып жатқан жер, сондай-ақ осы құрылыстардың су күзет аймақтары мен белдеулеріне және ауыз сумен қамтамасыз етудің бас саға жүйелерін санитарлық күзет аймақтарына бөлінген жер су қорының жері деп танылады. Су айдындары (өзендер және олармен теңдестірілген каналдар, көлдер, су қоймалары, ішкі су айдындары, аумақтық сулар), мұздықтар, батпақтар, мемлекетаралық және республикалық маңызы бар су шаруашылығы құрылыстары алып жатқан су қорының жері, сондай-ақ осы құрылыстардың су қорғау белдеулеріне және ауыз сумен қамтамасыз етудің бас саға жүйелерін санитарлық күзет аймақтарына бөлінген жер мемлекет меншігінде болады.

Ауданаралық (облыстық) және шаруашылықаралық (аудандық) маңызы бар су шаруашылығы құрылыстары (суару және кәріз жүйелері) алып жатқан су қоры жерінің құрамындағы жер учаскелері, сондай-ақ шаруашылық жүргізуші бір субъектінің жер учаскесіне қызмет ететін ирригациялық құрылыстары, аталған құрылыстар жекешелендірілген жағдайда, Қазақстан Республикасының азаматтары мен мемлекеттік емес заңды тұлғаларының жеке меншігінде болуы мүмкін.

Осы баптың 2-тармағында санамаланған, жер учаскелерінің екі немесе одан көп меншік иелері мен жер пайдаланушыларға қызмет көрсететін су шаруашылығы құрылыстарының жер учаскелері оларға ортақ меншік немесе ортақ жер пайдалану құқығымен беріледі

3. Босалқы жерлердің түсінігі, жалпы сипаттамасы. Босалқы жерлерді беру және пайдалану тәртібі.

Меншікке немесе жер пайдалануға берілмеген, аудандық атқарушы органдардың қарамағындағы барлық жер босалқы жер болып табылады.

Ядролық қару сынақтары жүргізілген жер учаскелері Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен босалқы жер құрамына ауыстырылады. Аталған жердің құқықтық режимі осы Кодекстің 143-бабына сәйкес айқындалады.

Босалқы жер оны басқа санаттарға ауыстырғаннан кейін осы Кодексте белгіленген тәртіппен және жағдайларда ауыл шаруашылығының, өнеркәсіптің қажеттері үшін және өзге де мақсаттар үшін меншікке немесе жер пайдалануға беріледі.